

Spis treści

Wstęp	13
Pierwsze pytania	13

Część I

Rozdział I

Średniowieczność w literaturze XX wieku:

próba oceny stanu badań	29
1. Uwagi wstępne – charakter zainteresowania średniowiecznością	29
2. Termin	33
3. Prace i przedsięwzięcia Lesliego J. Workmana. Średniowieczność w badaniach uniwersyteckich ..	34
3.1. Rozumienie średniowieczności wg L. J. Workmana	35
3.2. Próba zdefiniowania zjawiska przez Alice Chandler	37
3.3. Średniowieczność wg Johna Simonsa	38
3.4. Rozpoznanie średniowieczności wg Rosemary Welsh	39
3.5. Średniowieczność jako nowe odczytanie literatury epoki	40
4. Problematyka innych badań	41
4.1. Sposoby uśredniowieczniania	44
4.2. Ciągłość tradycji hagiograficznej	46
4.3. Ciągłość tradycji arturiańskiej	48
4.4. Wobec współczesności	51
4.5. Średniowieczność a dyskurs intertekstualny ..	52
4.6. Funkcje średniowieczności	54
4.7. Czytanie archetypiczne	55

4.8. Średniowieczność w kulturze popularnej	56
5. Aktualność i obecność wieków średnich	
– uwagi wstępne	60
5.1. Archeologiczny szczegół i funkcja ornamentacyjna	61
5.2. Obecność średniowiecza w innych dziedzinach życia	62

Rozdział II

Średniowieczność a dawność: dwie kategorie

badawcze	65
1. Uwagi wstępne – aspekt trwania	65
2. Charakterystyka dawności jako kategorii badawczej	67
3. Rozumienie dawności	70
3.1. Dawność kulturowa a przeszłość	71
3.2. Dawność a wartości sytuacyjne utworu	73
3.3. Legenda dawności a historia	75
4. Kompensacyjna funkcja dawności średniowiecznej	78
5. Dawność średniowieczna wobec współczesności	81
6. Przeszłość a problemy gatunkowe	87
7. Dawność w średniowieczności; udawanie piętrowe	89
8. Tęsknota za dawnością średniowieczną	90
9. Elementy dawności jako sposób budowania znaczeń	91

Rozdział III

Perspektywa intertekstualna	95
1. Relacje międzytekstowe a średniowieczność	95
2. Intertekstualność – średniowieczność – gra między tekstami	97
3. Średniowieczność – opis kategorii (uwagi wstępne)	103
4. Średniowieczność – motywy i tematy	106

Rozdział IV

Model jako średniowieczna koncepcja świata	111
1. Koncepcja rzeczywistości – refleksje wprowadzające	111
2. Uniwersalizm	114
3. Pojęcie świata	115
4. Relacja <i>nunc</i> do <i>semper</i> i <i>przyrodzonego</i> do <i>nadprzyrodzonego</i> – próba zarysu problemu . .	120
5. Abstrakt a konkret	128
6. Logika i porządek Modelu	129
6.1. Porządek w wyobrażeniach Modelu świata . .	131
6.2. Ślady Modelu w działaniach twórczych	134
6.3. Przeznaczenie człowieka	139
7. Sakralność	142

Część II**Rozdział I**

Średniowieczność jako kategoria badawcza	
– wprowadzenie teoretyczne	149
1. Model i pamięć uniwersalna	149
2. Średniowieczność a dialogowość i kontekstowość kultury	150
3. Kryteria wyboru i uporządkowania materiału analitycznego	154

Rozdział II

Opowieść – parabola	159
Wprowadzenie	159
1. Italo Calvino, <i>Rycerz nieistniejący</i>	160
2. Donald Barthelme, <i>Król</i>	169
3. Krystyna Kwiatkowska, <i>Prawdziwa historia</i> <i>Morgan Le Fay i rycerzy Okrągłego Stołu</i>	183
4. Maria Kuncewiczowa, <i>Tristan 1946</i>	193

5. Mario Tobino, <i>Jasnowłosa był i piękny</i>	200
6. Andrzej Szczypiorski, <i>Msza za miasto Arras</i>	204
7. Jerzy Andrzejewski, <i>Bramy raju</i>	214
8. Waław Berent, <i>Żywe kamienie</i>	220
9. Umberto Eco, <i>Baudolino</i>	223
10. Thomas S. Eliot, <i>Mord w katedrze</i>	230
11. Henryk Ibsen, <i>Pretendenci do tronu</i>	236
12. Roman Brandstaetter, <i>Pokutnik z Osjaku</i>	241

Rozdział III

Powieść historyczna	249
1. Antoni Gołubiew, <i>Bolesław Chrobry</i>	251
1.1. Pierwotność	253
1.2. Pieśń i opowieść	256
1.3. Sienkiewicz i Kraszewski?	256
1.4. Sposób obrazowania	257
1.5. Średniowieczność – mówienie o wspólnocie	259
1.6. Historia osobowa; gesta	261
1.7. Mit?	263
1.8. Dzikość	264
1.9. Skąd jesteście?	265
1.10. Dialog z literaturą epoki	266
W. J. Grabski, <i>Saga o jarlu Broniszu,</i> <i>Rapsodia świdnicka</i>	
1. Uwagi wstępne	268
2. <i>Saga o jarlu Broniszu</i>	270
2.1. Saga	270
2.2. Funkcja pieśni	277
2.3. Rys hagiograficzny w <i>Sadze o jarlu</i> <i>Broniszu</i>	280
3. <i>Rapsodia świdnicka</i>	285
3.1. Tytuł	285
3.2. Świat rycerskiego eposu?	286
3.3. Rapsod – epos – saga – hagiografia	290
3.4. Obraz i opowieść w powieści	296

3.5. Czas	302
4. Zbigniew Zielonka, <i>Ziemia wschodząca</i>	309
4.1. Reminiscencje literackie	312
4.2. <i>Oto Król</i>	314
4.3. <i>Moje największe prawo do tronu węgierskiego: korona świętego Stefana!</i>	314
5. Hanna Malewska, <i>Kamienie wołać będą</i>	317
5.1. Na pograniczu odmian	317
5.2. Katedra	318
5.3. Sakralizacja	319
5.4. Jedność rzeczywistości	322
5.5. Czytanie przestrzeni – czytanie sztuki sakralnej	323
5.6. Umiłowanie porządku; kartoteka	325
5.7. Wtórna adaptacja	326
5.8. Summa jako idea	328
5.9. Stylizacja franciszkańska	329
5.10. Przestrzeń opowieści	330
5.11. Tęsknota za ujrzeniem <i>twarzą w twarz</i>	332

Rozdział IV

Tradycja średniowieczna w baśni	335
1. Halina Górską, <i>O księciu Gotfrydzie, rycerzu gwiazdy wigilijnej</i>	335
1.1. Źródła	336
1.2. Narrator	338
1.3. Życie rycerskie	342
2. C.S. Lewis, <i>Opowieści z Narnii</i>	343
2.1. Czasoprzestrzeń	345
2.2. Immrama	349
2.3. Pieśń	350
2.4. Świat rycerski	350
2.5. Kartoteka – porządek modelu	353
2.6. Opowieść	356
2.7. Universum i <i>summa</i>	357

2.8. Średniowieczność i kategoria dzieciństwa . . .	358
3. J.R.R. Tolkien, <i>Rudy Dżil i jego pies</i>	360

Rozdział V

Średniowieczność w poezji	365
1. Kazimiera Iłłakowiczówna <i>Władysław Warneńczyk rozmawia z ojcem swym, Jagiełłą i Kraków oczekuje powrotu Władysława Warneńczyka</i> . . .	365
2. K. I. Gałczyński <i>Notatki z nieudanych rekolekcji paryskich</i>	369
3. K.I. Gałczyński <i>Kolczyki Izoldy</i>	376
4. Wisława Szymborska, <i>Miniatura średniowieczna</i>	377
5. Średniowieczność w poezji – próba podsumowania	379

Rozdział VI

Średniowieczność w satyrze	383
1. W twórczości kabaretu <i>Potem</i>	383
2. W twórczości Andrzeja Waligórskiego	387

Rozdział VII

Średniowieczność w kulturze popularnej: film i twórczość muzyczna	389
1. <i>Goście, goście...</i> (<i>Les couloirs du temps</i>) 1998, reż. Jean-Marie Poiré	389
2. <i>Robin Hood – faceci w rajtuzach</i> 1993, reż. Mel Brooks	391
3. <i>The Fisher King</i> (1991), reż. Terry Gilliam	391
4. <i>Obłądny rycerz (A Knight's Tale)</i> 2001, reż. Brian Helgeland	392
5. Średniowieczność w filmie – próba podsumowania . .	395
6. Rola przywołań średniowiecznych w twórczości muzycznej i rozrywce – próba charakterystyki zjawiska	395

Rozdział VIIINowa hagiografia na przykładzie *Szaleńców Bożych*

Zofii Kossak	399
1. Uwagi wstępne	399
2. Zadania i charakter hagiografii	401
2.1. Konstruowanie postaci	402
2.2. Wyobrażenia zbiorowa. Uniwersalność	403
2.3. Wobec średniowiecza – zgodności i przesunięcia	405

Rozdział IX

Krąg franciszkański	413
1. Miejsce zagadnienia w refleksji o średniowieczności	413
2. Ewa Szelburg-Zarembina, <i>Zakochany w miłości</i>	414
2.1. Relacja: dawność–teraz	415
2.2. Dialog z literaturą średniowiecza	416
2.3. Ślady archeologiczne	417
2.4. Jakie średniowiecze?	418
3. Roman Brandstaetter, <i>Inne kwiatki świętego Franciszka z Asyżu</i>	421
3.1. Średniowiecze jako glossy do współczesności	421
3.2. Przywołanie tradycji; konwencja	424
4. Zofia Kossak, <i>Bez oręża</i>	426
4.1. Materia faktograficzna a literatura	426
4.2. Pieśń	427
4.3. Postrzeganie historii	428
4.4. Postrzeganie dawności	430
4.5. Rola źródeł franciszkańskich – uwagi wstępne	431
4.6. Źródła franciszkańskie: parafrazy, przesunięcia, podobieństwa	432
5. Podsumowanie	440

Rozdział X

Powieść przygodowa i popularna	443
1. Ogólna charakterystyka zjawiska.	
Tendencyjność	443
2. Przygoda – tło akcji – konwencja	444

Zakończenie

1. Jak mówić o dawności średniowiecznej?	453
2. Więź z przeszłością. Tęsknota	454
3. Komentarz do współczesności. Parabola	456
4. Uniwersalizacja ponad narodami	457
5. Średniowieczność w problemie eposu i powieści . .	461
6. Symbolika i etymologia jako kategorie myślenia . .	463
7. <i>Przypis do średniowiecza</i>	465
Indeks osób i tytułów utworów anonimowych	469
Summary	481